

THE 13 IKARIM

יג עקרי אמונה של הרמב"ם

THE TWELFTH IKAR - MASHIACH

סמנר מדרשת רחל וחייה

A] The 12th Ikar

1. אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח ואע"פ שיתמהמה אם כל זה אחכה לו שיבא
אני מאמין יב

2. **והיסוד השנים עשר - ימות המשיח.** והוא להאמין שיבא ולא יאחר - **אִם יִתְמַהְמַה תִּכְהֶֽלְוּ** (חבקוק ב:ג), ולא יושם לו קץ קצוב, ולא יפָרְשוּ המקראות להוציא מהן זמן בואו. החכמים אמרים 'תפוח דעתן של מחשבי קצין'. ולהאמין בגדולתו, ואהבתו והתפלה עליו, כפי מה שדבר בו על ידי כל נביא ממשה ועד מלאכי. ומי שמטיל בו ספק או מזלזל דברו - מכוב התורה אשר יעדה בו בפרוש בפרשת בלעם ו**אתם נצבים**. ומכלל היסוד הזה כי אין מלך לישראל אלא מדוד, ומזרע שלמה ביחוד. וכל מי שחולק על דבר המשפחה הזאת כופר בה' ובדברי נביאיו

רמב"ם - הקדמה לפ' חלק, משנה סנהדרין

The essential elements of the 12th Ikar are: (i) confidence that Mashiach will come; (ii) not trying to predict the actual date of his coming; (iii) appreciating the greatness of Mashiach and the era of Mashiach; (iv) davening for Mashiach; (v) that a Jewish king cannot be from any family other than that of David and Shlomo¹

B] The Messianic Era -vs- Olam Haba

3. ז וְכִמָּה תִּמְהַ דְּוִיד וְהַתְּאֵוָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר **לֹיֵלָא הָאֲמַנְתִּי, לְרֵאוֹת בְּטוֹב-ה' בְּאֶרֶץ חַיִּים** (ותהילים כז:ג). כְּבָר הוֹדִיעוֹנוּ חֲכָמִים הָרֵאשׁוֹנִים שְׁטוּבַת הָעוֹלָם הַבָּא אֵין פּוֹחַ בְּאֶדָם לְהַשִּׁיגָה עַל בְּרָיָה, וְאֵין יוֹדַע גְּדֻלָּה וְנִפְיָה וְעֲצָמָה אֲלֵא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָדוּ; וְשָׁכַל הַטּוֹבוֹת שֶׁמִּתְנַבְּאִין בְּהוֹ הַנְּבִיאִים לְיִשְׂרָאֵל, אֵינֶן אֲלֵא לְדַבְרִים שְׁלֵגוֹף, שֶׁנֶּהְיִין בְּהוֹ יִשְׂרָאֵל בַּיָּמֹת הַמְּלָךְ הַמְּשִׁיחַ, בְּזָמַן שֶׁתִּחְזַר הַמְּמִשְׁלָה לְיִשְׂרָאֵל

אָבַל טוֹבַת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, אֵין לָהּ עֶרְךָ וְדַמְיוֹן, וְלֹא דְמוּת הַנְּבִיאִים, כְּדִי שְׁלֵא יִפְתְּחוּ אוֹתָהּ בְּדַמְיוֹן. הוּא שֶׁיִּשְׁעִיחוּ אוֹמְרֵי "עֵינֵינוּ לֹא-רָאִיתָהּ, אֱלֹהִים זֹולְתָהּ--יַעֲשֶׂהָ, לְמַחְכֶּה-לוֹ" (ישעיהו א:טו). כְּלוֹמַר הַטּוֹבָה שְׁלֵא רָאִיתָהּ אוֹתָהּ עֵינֵינוּ נְבִיאֵי, אֲלֵא עָשָׂה אוֹתָהּ הָאֱלֹהִים לְאֶדָם שֶׁמִּחְכֶּה לוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים, כֹּל הַנְּבִיאִים כִּלְּוֹן לֹא תִּתְנַבְּאוּ אֲלֵא לַיָּמֹת הַמְּשִׁיחַ, אָבַל הָעוֹלָם הַבָּא, "עֵינֵינוּ לֹא-רָאִיתָהּ, אֱלֹהִים זֹולְתָהּ."

רמב"ם הלכות תשובה ח:ו

We have almost no understanding of the nature of Olam Haba. The prophecies in Tanach refer to Yemot HaMashiach, which is part of Olam Haze

C] What is the Messianic Era?

4. א הַמְּלָךְ הַמְּשִׁיחַ עֲתִיד לַעֲמֹד, וְלְהַחְזִיר מַלְכוּת בֵּית דְּוִיד לְיִשְׂרָאֵל הַמְּמִשְׁלָה הָרֵאשׁוֹנָה, וּבִנְיַן מִקְדָּשׁ, וּמִקְבָּץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל. וְחֻזְרֵינֵנוּ כֹּל הַמְּשִׁפְטִים בְּיָמָיו, כְּשֶׁהָיוּ מִקְדָּם: מִקְרִיבֵין קָרְבָּנוֹת, וְעוֹשִׂין שְׁמִטִּין וְיֹבְלוֹת כְּכֹל מִצְוֹת הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה.

וְכָל מִי שֶׁאֵינוּ מְאֲמִין בּוֹ, אוֹ מִי שֶׁאֵינוּ מִחְכֶּה לְבִיאָתוֹ - לֹא בִּשְׂאָר נְבִיאִים בְּלָבָד הוּא כּוֹפֵר, אֲלֵא בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנֵי רַבְנֵינוּ שֶׁהָרִי תּוֹרָה הַעִידָה עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר "וְשָׁב ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת-שְׁבוּתָנוּ, וְרַחֲמָנוּ; וְשָׁב, וְקִבְּצָנוּ מִכָּל-הָעַמִּים . . . אִם-יִהְיֶה נִדְחָה, בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם--מִשָּׁם, וְקִבְּצָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, וּמִשָּׁם, יִקְחָנוּ. וְהִבִּיאָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ . . ." (דברים לג:ה). וְאֵלוּ הַדְּבָרִים הַמְּפָרְשִׁים בַּתּוֹרָה, הֵם כּוֹלֵלִים כֹּל הַדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ עַל יְדֵי כָּל הַנְּבִיאִים

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה א'

The Messianic Era for the Rambam involves: (i) restoration of the dynasty of David; (ii) re-building the Temple; (iii) the ingathering of exiles; (iv) the restoration of the halachic system to its full application

1. Note the possible anti-Christian message here since according to at least some Christian traditions, lineage was traced to King David through his son Natan

D] The Non-Miraculous nature of the Messianic Era

5. ג אל יעלה על דעתך שהמלך המשיח, צריך לעשות אותות ומופתים, ומחדש דברים בעולם, או מחיה מתים, וכיוצא בדברים אלו שהטפשים אומרים; אין הדבר כן--שהרי רבי עקיבא חכם גדול מחכמי משנה הנה, והוא היה נושא פליו שלבן כוזבא המלך, והוא היה אומר עליו, שהוא המלך המשיח. ודמה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנהרג בעוונות; כיון שנהרג, נודע שאינו משיח, ולא שאילו ממנו חכמים, לא אות ולא מופת.

ועיקר הדברים, ככה הן: שהתורה הזאת אין חקיה ומשפטיה משתנים לעולם, ולעולמי עולמים, ואין מוסיפין עליה, ולא גורעין מה; וכל המוסיף או גורע, או שגלה פנים בתורה והוציא הדברים שלמצוות מפשוטן--הרי זה בודאי רשע ואפיקורוס.

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה ב'

6. א אל יעלה על הלב שבמזות המשיח, יבטל דבר ממנהגו שלעולם, או יהיה שם חדוש במעשה בראשית; אלא עולם כמנהגו הולך. וזה שנאמר בישעיה "וְגַר זָאב עִם-כֶּבֶשׂ, וְנֹמֵר עִם-נְדִי יִרְבֶּץ" (ישעיהו יא), משל וחידה. ענין הדבר - שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי העולם, המשולים בזאב ונמר: שנאמר "זָאב עִרְבֹת לְשֹׁדְדִים--נֹמֵר שֶׁקֶד עַל-עֲרִיקָהּ" (ירמיהו ה'). ויחזרו כלם לדת האמת, ולא יגזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המתר בנחת בישראל, שנאמר "וְאֲרִיהָ, כַּבָּקָר יֹאכַל-תֵּבֵן" (ישעיהו יא); ישעיהו סה,כה). וכן כל פיוצא באלו הדברים הכתובין בענין המשיח, משלים הם; ובימות המלך המשיח יודע לכל לאיזה דבר היו משל, ומה ענין רמוז בהן

ב אמרו חכמים, אין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שעבוד מלכות בלבד

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה א-ב'

The Rambam sees Yemot Hamashiach very much as part of this world - a non-miraculous continuation of our current existence, but ushering in an era of world peace. He emphasizes in particular that the halachic system will not change

7. ה ובאותו הזמן, לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות - שהטובה תהיה משפעת הרבה, וכל המעצנים מצויין כעפר

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ה'

The Messianic era will also one in which there is no world hunger. Taken together with the Rambam's picture of a non-miraculous Messianic era, this is a pointed social comment on the cause of poverty and starvation today - not that there are insufficient resources to go around but that there is an unwillingness to share the resources that we have

8. ויסוד התשיעי - הבטול. והוא שזאת תורת משה לא תבטל, ולא תבוא תורה מאת ה' זולתה, ולא תוסף בה ולא יגרע ממנה לא בכתוב ולא בפירוש, אמר לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו ...

רמב"ם - הקדמה לפ' חלק, משנה סנהדרין

The Rambam's insistence on no fundamental changes in nature in the Messianic era is consistent with the 9th Ikar which requires that the Torah can never change. A fundamental shift in nature would require a fundamental shift in Torah.

More critically, the Rambam's first 3 Ikarim - proving G-d's existence, his Unity and his Incorporeality - are based on rational and philosophical constructs which assume existence in the way that we have always understood it. If there is to be a seismic shift in the nature of reality, these 3 Ikarim may also be undermined and the Rambam's proofs for G-d could disappear. For these reasons too, a non-changing reality in the Messianic Era is essential for the Rambam

9. .... ובימות המלך המשיח יודע לכל לאי זה דבר היה משל, ומה ענין רמוז בהן. **השגת הראשונה**. א"א והלא כתוב צטורה (ויקרא כו:ו) **והשגתי מיה רעה מן הארץ!?**

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה א'

The Ra'avad objects that the Torah itself prophesies the change of animal nature in the Messianic Era, which presumably (as a verse in the Chumash, rather than Navi) cannot be interpreted as a mashal (or can it?)

10. כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר הרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם, ואע"פ שכל זכרון הצרות יבטל שנאמר (ישעיהו ס"ה) **כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני, ימי הפורים לא יבטלו שנאמר (אסתר ט') וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם. השגת הראשונה: כל ספרי הנביאים והכתובים עתידין ליבטל: א"א דבר הדיוטות הוא זה, כי לא יבטל ספר מכל הספרים שאין ספר שאין בו למוד, אצל כך אמרו אפילו יבטלו שאר ספרים מלקרות בהם מגילה לא תבטל מלקרות אותה בצבור**

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יח

The Rambam does however rule that the books of Nach will be abolished in the times of Mashiach. Interestingly, the Rava 'ad here disagrees

E] The Process of the Messianic Era

11. ד ואם יעמד מלך מבית דויד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדויד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכף כל ישראל לילך בה וילחזק בדיקה, וילחם מלחמות ה' - הרי זה בחזקת שהוא משיח: אם עשה והצליח, ונצח כל האמות שסביביו, ובנה מקדש במקומו, וקבץ נדחי ישראל- הרי זה משיח בנדיאי.

ואם לא הצליח עד כה, או נהרג - בידוע שאינו זה שהבטיחה עליו תורה, והרי הוא ככל מלכי בית דויד השלמים הפשרים שמתו. ולא העמידו הקדוש ברוך הוא אלא לנסות בו רבים, שנאמר "ומן-המשפילים יפשלו, לצרוף בהן ולקבדן וללבו--עך-עת קץ: כי-עוד, למועד" (ראה דניאל יא:לה)

אף ישוע הנוצרי שדמה שיהיה משיח, ונהרג בבית דין - כבר נתנבא בו דנאאל, שנאמר "ובני פריצי עמך, ינשאו להעמיד חזון ונכשלו" (דניאל יא:ד). וכי יש מכשול גדול מזה: שכל הנביאים דברו שהמשיח הוא ישראל ומושיעם, ומקבץ נדחיהם ומחזק מצוותו; וזה גרם לאבד ישראל בחרב, ולפאר שאריתם ולהשפילם, ולהחליף התורה, ולהטעות רב העולם לעבד אלוה מבלעדי ה'.

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה ד'

12. ב ..... יראה מפשוטן של דברי הנביאים, שבתחלת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג; ושקדם מלחמת גוג ומגוג, יעמד נביא לישראל לישר ישראל ולהכין לבם: שנאמר 'הנה אנכי שלח לכם, את אליה הנביא' (מלאכי ג:כג). ואינו בא לא לטמא הטהור, ולא לטהר הטהור, ולא לפסל אנשים שהם בחזקת פשרות, ולא להכשיר מי שהחזקו פסולין; אלא לשום שלום בעולם, שנאמר "והשיב לב-אבות על-בנים" (מלאכי ג:כד).

ויש מן החכמים שאומרים שקדם ביאת המלך המשיח, יבוא אליהו. וכל אלו הדברים וכיוצא בהן - לא ידע אדם היאך יהיו, עד שיהיו: שדברים סתומים הן אצל הנביאים. גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים; ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו. ועל כל פנים, אין סדור הוית דברים אלו ולא דקדוקו, עיקר בדת.

ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך בדברי מדרשות האמורים בענינים אלו וכיוצא בהן; ולא ישימם עיקר - שאינו מביאין לא לידי אהבה, ולא לידי יראה. וכן לא יחשב הקצין; אמרו חכמים, תפוח דעתו של מחשבבי קצין. אלא יחפה ויאמין בכלל הדבר, כמו שבארנו.

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ב'

The Rambam rules that we have a outline understanding of the nature of the Messianic process but we have no clear tradition as to the details. Indeed, even Chazal were trying to work out the issues from the verses in Tanach, rather than from a mesora. As such, we should NOT be focussed on the details - who, how, when - but rather the general concepts

13. ואני סבור שאם תהיה הסכמה מכל התלמידים והחכמים למנות איש בישיבה כלומר שיעשוהו ראש, ובתנאי שיהא זה בארץ ישראל כמו שהקדמנו, הרי אותו האיש תתקיים לו הישיבה ויהיה סמוך ויסמוך הוא אחר כך את מי שירצה. לפי שאם לא תאמר כן לא תהא אפשרית מציאות בית דין הגדול לעולם, לפי שצריך כל אחד מהם שיהא סמוך בלי ספק והרי כבר הבטיח ה' בשיבתם באמרו (ישעיהו א:כז) ואשיבה שופטך כבראשונה, ושמה תאמר שהמשיח ימנה אותם ואף על פי שאינם סמוכין, הרי זה מוכחש, לפי שכבר ביארנו בהקדמת ספרינו זה שהמשיח לא יוסיף בתורה ולא יגרע ממנה לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה. ואני סבור שהסנהדרין תשוב לפני התגלות המשיח וזה יהיה מסימניו אמר ואשיבה שופטך כבראשונה ויועצק כבתחלה ואחרי כן יקרא לך עיר הצדק, וזה יהיה בלי ספק כאשר ישיר ה' לבות בני אדם וירבו במעשה הטוב ותגדל תשוקתם לה' ולתורתו ויתרבה ישרם לפניו בוא המשיח כמו שנתבאר בפסוקי המקרא

רמב"ם על משנה מסכת סנהדרין פרק א משנה ג

In his commentary on the Mishna, the Rambam describes the process for the re-institution of the Sanhedrin and sees this as one of the signs of the imminent coming of Mashiach. Note the Rambam's insistence on the ascent of man in the run-up to Mashiach

בה

14. .... לפי שמשא הודיע ביאת המשיח, מפורש בתורה אם יהיה נדחך בקצה השמים, ושב ה' אלהיך. ומל ה' אלהיך, וזולת אלה. וכן הודיעם בשם ה' במה שיקדם לפניו וגורמיו, ושיבא לפניו איש ישיר לפניו את העולם והוא אליהו, והודיעם שאותו האיש לא יוסיף ולא יגרע בתורה

רמב"ם על משנה מסכת עדויות פרק ח משנה ז

Here, unlike his position in the MT, the Rambam describes the definite coming of Eliyahu as a precursor of Mashiach

"Answer not a fool according to his folly." The great benefits that will accrue to us at that epoch will consist in our enjoying rest from the work of subjugating the kingdoms of wickedness, a work which prevents us from the full performance of righteous action. Knowledge will increase, as it is said, "For the earth shall be full of the knowledge of God." Discords⁵³ and wars will cease, as it is said, "Nation shall no more lift up sword against nation." Great perfection will appertain to him that lives in those days, and he will be elevated⁵⁴ through it to the חיי העולם הבא "the life of the world to come." But the Messiah will die, and his son and son's son will reign in his stead. God has clearly declared his death in the words, "He shall not fail nor be discouraged, till he have set judgment in the earth." His kingdom will endure a very long time and the lives of men will be long also, because longevity is a consequence of the removal of sorrows and cares. Let not the fact of the duration of his kingdom for thousands of years seem strange to you, for the Sages have said that when a number of good things come together it is not an easy thing for them to separate again. The days of the Messiah are not ardently longed for on account of the plentiful vegetation, and the riches which they will bring in their train, nor in order that we may ride on horses, nor that we may drink to the accompaniment of various kinds of musical instruments, as is thought by those people who are confused in their ideas on such things. No! the prophets and saints wished and ardently desired [the days of the Messiah] because it implies the coming together of the virtuous, with choice deeds of goodness and knowledge, and the justice of the King⁵⁷, the greatness of his wisdom and his nearness to his Creator, as it is said: "The Lord said unto me, thou art my son; this day have I begotten thee⁵⁸." And because it implies obedience to all the Laws of Moses, without ennui or inquietude⁵⁹ or constraint, as it is promised⁶⁰ in the words, "And they shall teach no more every man his neighbour and every man his brother saying, Know the Lord; for they shall all know me from the least of them unto the greatest of them." "And I will take away the stony heart from your flesh." And there are many more similar verses on like themes.

It is under conditions like these that one will obtain a firm hold upon the world to come. The final goal is the attaining to the world to come, and it is to it that the effort must be directed. And it is in this sense that the particular sage, gifted with truth looked towards the final goal and

The days of the Messiah will be the time when the kingdom will return to Israel who will return to the Holy Land⁴⁶. The king who will then reign will have Zion as the capital of his realm. His name will be great and fill the earth to its uttermost bounds⁴⁷. It will be a greater name than that of King Solomon and mightier. The nations will make peace with him, and lands will obey him by reason of his great rectitude and the wonders that will come to light by his means. Any one that rises up against him God will destroy and make him fall into his hand. All verses of scripture testify to his prosperity and our prosperity in him. So far as existing things are concerned there will be no difference whatever between now and then, except that Israel will possess the kingdom. And this is the sense of the Rabbins' statement, אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא, "There is no difference between this world and the Days of the Messiah except the subjugation of the kingdoms alone." In his days there will be both the strong and the weak in their relations to others. But verily in those days the gaining of their livelihood will be so very easy to men that they will do the lightest possible labour and reap great benefit. It is this that is meant by the remark of the Rabbins, "The land of Israel will one day produce cakes ready baked, and garments of fine silk." For when one finds a thing easily and without labour, people are in the habit of saying, "So and So found bread ready baked, and a meal ready cooked." And you have a proof of this in the scriptural statement "And the sons of the stranger shall be your husbandmen, and the tillers of your vineyards." This is an indication that seed-time and harvest will exist there [in the land of Israel at the time of the Messiah]. And it was for this reason that the particular Rabbi who made the aforementioned assertion blamed his pupil for not understanding the drift of his remarks, and thinking them to be intended literally. And consequently the reply he gave him was commensurate with the latter's power of comprehension; but it was not the real answer. And the proof that he did not intend it for the truth is seen in the fact that he corroborates his attitude by quoting the verse כסיל כאולוחי⁵¹ אל תען

²Maimonides Introduction to Perek Helek

F] The Purpose of the Messianic Era

16. **ב** ומפני זה התאוו כל ישראל נביאייהם וחקמייהם ימות המלך המשיח, כדי שינוחו ממלכות הרשעה שאינה מנחת להן לישראל לעסק בתורה ובמצוות פהגון, וימצאו להן מרגוע וירבו בחכמה, כדי שיזכו לחיי העולם הבא.

לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחקמה והאמת - שנאמר "כי-מלאה הארץ, דעה את-ה'" (ישעיהו יא,ט), ונאמר "ולא ילמדו עוד, איש את-רעהו ואיש את-אחיו" (ירמיהו לא,ג), ונאמר "והסרתני את-לב האבן, מבשרכם" (יחזקאל לו,ב). מפני שאותו המלך שיצמד מזרע דויד בעל חכמה יהיה יתר משלמה, ונביא גדול הוא קרוב ממנשה רבנו; ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה', ויבואו כל הגויים לשמעו, שנאמר "והיה באחרית הימים, נכון יהיה הר בית-ה' בראש ההרים" (ישעיהו ב,ב).

וסוף השקר בלו והטובה האחרונה שאין לה הפסק ולא גרעון, הוא חיי העולם הבא; אבל ימות המשיח הוא העולם הזה ועולם כמנהגו הולך, אלא שהמלכות תחזור לישראל. וכבר אמרו חכמים הראשונים, אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכותו בלבד.

רמב"ם הלכות תשובה ט"ב

17. **ד** לא נתאוו הנביאים והחקמים ימות המשיח - לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שיגידו בגויים, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכל ולשתות ולשמה: אלא כדי שיהיו פנוין בתורה וחקמתה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיזכו לחיי העולם הבא, כמו שבארנו בהלכות תשובה.

18. ה ובאותו הזמן, לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות - שהטובה תהיה משפעת הרבה, וכל המעדינים מצויין כעפר. ולא יהיה עסק כל העולם, אלא לדעת את ה' בלבד. ולפיכך יהיו חכמים גדולים, ויודעים דברים הסתומים העמוקים; וישגו דעת בוראם כפי כוח האדם, שנאמר "כי-מלאה הארץ, דעה את-ה', כמים, לים מכסים" (ישעיהו יא, ט).

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ד-ה

G] The Rambam and Yeridat Hadorot³

19. אמר רבי זירא אמר רבא בר זימונא: אם ראשונים בני מלאכים - אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים - אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר, אלא כשאר חמורים

שבת קיב:

20. אמר רבי יוחנן: לבן של ראשונים כפתחו של אולם, ושל אחרונים כפתחו של היכל - ואנו כמלא נקב מחט סידקית. ראשונים - רבי עקיבא, אחרונים - רבי אלעזר בן שמוע. איכא דאמרי: ראשונים - רבי אלעזר בן שמוע, אחרונים - רבי אושעיא בריבי. ואנו כמלא נקב מחט סידקית

עירובין נג.

21. בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה - מצות יבום קודמת למצות חליצה, ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה, אמרו: מצות חליצה קודמת למצות יבום. אמר רמי בר חמא א"ר יצחק, חזרו לומר: מצות יבום קודמת למצות חליצה. א"ל רב נחמן בר יצחק: אכשור דרי!!

יבמות לט:

All of these sources present a vision in Chazal of declining generations

22. Because Rebbi saw such diversity in the teachings of our Sages, even though they all shared the same underlying principles, he feared that these teachings would not endure and proliferate, and loss would ensue. He saw that the heart was diminishing, the wellsprings of wisdom were being blocked up and the Torah was disappearing - **ממעט**
לבא וקא מסתם מעין החכמה ומסתלקא תורה
 As R. Yochanan says in Eruvin (53a) "The hearts of the early ones are like the entrance to the Ulam but the hearts of the later ones are like the entrance to the Heichal. Who are the earlier ones? R Akiva. Who are the later ones? R. Elazar ben Shammua"

Iggeret Rav Sherira Gaon Ch 2⁴

23. However when the Mishna was concluded, and Rebbi died, the capacity for learning lessened and they had to collate their various Talmuds to recite it in a uniform version... They also included in their Talmud some things which had been unnecessary for the earlier sages ..... Those earlier sages whose capacity for learning was great had not needed to have these concepts explained. But after the earlier sages, wisdom decreased, as we learn at the end of Sota - "... Since R. Akiva died the ... wellsprings of Torah have been blocked". This same situation existed also in the days of Rebbi.

⁵Iggeret Rav Sherira Gaon Ch 6

24. Along came the next generation and the heart became diminished. Certain matters had been clear to the earlier sages .... Now in this generation these matters became subject to doubt and they had to establish them in the Gemara with an exact wording ..... In each succeeding generation the heart became diminished, as R. Yochanan said in Eruvin (53a) "And our generation is like the eye of a fine needle". Abbaye said "And we are like a peg in the wall with regard to Gemara". Rava said "We are like a finger in wax as regards logic." R. Ashi said: "We are like a finger in a pit as regards forgetfulness"

Iggeret Rav Sherira Gaon Ch 7⁶

This concept has been adopted by various Rishonim (in particular Rav Sherira Gaon and Rashi) and is now accepted (assumed?) by many as a fundamental Jewish idea. But how does it square with the Rambam's non-miraculous Messianic Era?

3. For a full exposition see Maimonides on the "Decline of Generations" - Kellner (SUNY 1996)

4. English translation of R. Nosson Dovid Rabbinowich p16

5. ibid p58

6. ibid p 73

Therefore, it is proper for us to give those *Drashos* the benefit of the doubt, and it would benefit us to carefully analyze them in depth, and not be so hasty as to even brush aside one word of them. When any of their words seem far-fetched to us, we must immerse ourselves in the various branches of knowledge until we understand the concepts in the matter at hand, if our hearts are capable of grasping them. For even the Sages, though they were of excellent minds, though they yearned to study, worked hard at their researches, were in the company of profound scholars, and though they kept away from all worldly matters, they would still assign a deficiency to themselves when comparing themselves to those Sages who preceded them: "*The greatness of the ancients is as great as the doorway of a vestibule, and that of the moderns is not even as big as the eye of a needle*" (Eruvin, 53A). This, then, certainly applies to us, from whom wisdom had ceased and disappeared when The-Holy-One-Blessed-be-He informed us that "*the wisdom of wise men shall perish and the understanding of men of understanding shall be obliterated*" (Issiah, 29:14); we, each one of us whom Scriptures characterized as possessing four adverse qualities: (1) weakened intellect and (2) strengthened superficial desires, (3) laziness in the search for wisdom and (4) zealotry for superficial gratifications—the "four deformities"—how can we *not* assign the deficiency to ourselves, when we compare ourselves to our predecessors?!

Maimonides' Introduction to the Mishna

Rambam does NOT reject the approach of Chazal on the decrease of wisdom over time - see here from the Introduction to the Mishna

26. כי זהו שכל רוב הסגולות בזמננו זה כי לא יבחנו המאמר בענינו אבל בהסכימו למאמר מי שקדם בלתי בחינת המאמר הקודם. וכל שכן ההמוני!

ספר המצוות לרמב"ם הקדמה

Here in the Introduction to *Sefer Hamitzvot*, the Rambam bemoans the lack of intellectual ability of the Rabbis of his time

27. ובזמן הזה תקפו הצרות יתירות ודחקה השעה את הכל ואבדה חכמת חכמינו ובינת נבוינו נסתרה. לפיכך אותם הפירושים וההלכות והתשובות שחברו הגאונים וראו שהם דברים מבוארים נתקשו בימינו ואין מבין עניניהם כראוי אלא מעט במספר. ואין צריך לומר הגמרא עצמה הבבלית והירושלמית וספרא וספרי והתוספתא שהם צריכין דעת רחבה ונפש חכמה וזמן ארוך ואחר כך יודע מהם הדרך הנכונה בדברים האסורים והמותרים ושאר דיני התורה היאך הוא.

הקדמה ליד החוקה לרמב"ם

However in the Introduction to the *Mishne Torah*, he gives a reason for this decline - the exile and accompanying political and social disruption

28. I am one of the humblest scholars of Spain whose prestige is low in exile. I am always dedicated to my duties, but have not attained the learning of my forbears, for evil days and hard times have overtaken us and we have not lived in tranquility; we have laboured without finding rest. How can the Law become lucid to a fugitive from city to city, from country to country!?

Maimonides' Letter to Yemen

The Rambam sees the decline in the generations, not as an inherent and inevitable process, but as a result of social and political realities. When these realities change in the run up to Mashiach, the generations can once again rise to the level needed to merit the Messianic Era